

Justitiedepartementet
Enheten för familjerätt och
allmän förmögenhetsrätt

Vår referens/dnr: 124/2014

103 33 Stockholm

Er referens/dnr: Ju2014/4135/L2

2014-10-27

Remissvar

Betänkandet F-skuldsanering – en möjlighet till nystart för seriösa företagare (SOU 2014:44)

Svenskt Näringsliv har genom remiss av den 27 juni 2014 beretts tillfälle att inkomma med synpunkter på rubricerat betänkande.

Svenskt Näringsliv tillstyrker att en lag om skuldsanering för företagare (F-skuldsanering) införs. Det ligger i linje med en grundläggande idé om att främja ett entreprenöriellt samhälle, att inte ett affärsmässigt misslyckande och de skulder som en seriös företagare därmed ådragit sig skall förhindra en möjlighet att på nytt starta en kommersiell verksamhet. Genom en sådan lagstiftning skapas också ett symbolvärde för ett uppmuntrande av företagsamhet och möjlighet till tillväxtskapande aktivitet i sig.

Vid införandet av F-skuldsanering måste dock stor uppmärksamhet riktas mot att en sådan sanering är en möjlighet och inte en rättighet. Skuldsaneringen skall endast kunna ifrågakomma för den seriösa företagaren. I princip måste lagen bygga på så enkla och stabila regler som möjligt. Om lagtekniska konstruktioner ger upphov till för många frågetecken a priori så bör detta i princip föranleda överväganden om att förenkla och förtydliga. En F-skuldsanering får inte bli ett otydligt och svårtillämpat redskap, som riskerar att upplevas som orättfärdigt och slumpartat. Svenskt Näringsliv ser F-skuldsaneringen som ett, i och för sig välmotiverat, men litet undantag från allmänna principer om respekt för ingångna avtal och rätta fullgörandet av förpliktelser. Det är viktigt att se att mot den allmänna förbättring av företagsklimatet står i de enskilda ärendena fordringsägare som faktiskt får sina fordringsrätter beskurna.

Något om betänkandets olika delar.

Det är inte självklart att gäldenärer som driver en fungerande näringsverksamhet skall kunna komma ifråga för F-skuldsanering. Om lagen skall omfatta denna kategori är det kanske mera fråga om att skapa en brygga mellan den "vanliga" skuldsaneringen och den som nu föreslås. Det är inte fråga om någon omstart och skulderna behöver inte vara näringsbetingade. För att denna typ av gäldenärer skall omfattas krävs att den skälighetsprövning som skall ske för ett beviljande av skuldsanering beskrivs och tillämpas så att inte till exempel fall av överdriven privatkonsumtion leder till en tillämpning av lagen.

Vid F-skuldsanering för företagare vars verksamhet har avvecklats är en viktig omständighet att skulderna är näringsrelaterade. Svenskt Näringsliv instämmer i utredningens utgångspunkt att det bör vara fråga om en skuldbörda som till minst 70 % härrör från näringsverksamhet, det kan ifrågasättas om andelen kan sättas ännu något högre. Redan den föreslagna procentsatsen torde kunna leda till övervägandet att använda en något skarpare skrivning än den föreslagna "till huvudsaklig del har uppkommit i näringsverksamheten." Samma bedömning av detta rekvisit bör gälla även för närstående till företagaren.

Utredningen diskuterar i samband med det föreslagna lagrum som diskvalificerar en företagare från möjligheten att erhålla skuldsanering vilken betydelse det skall anses ha att en företagare/företrädare för ett aktiebolag efter en tillämpning av Skatteförfarandelagen, SFL, blivit ansvarig för bolagets obetalda skatter och avgifter. Utredningen kommer slutligen fram till att ett sådant ansvar utesluter en tillämpning av skuldsanering. Svenskt Näringsliv vill därför särskilt framhålla följande om den märkliga rättsfigur som företrädaransvaret i SFL utgör.

Den associationsrättsliga utgångspunkten måste vara att företagare som bedriver verksamhet i aktiebolag eller ekonomisk förening inte svarar personligen för verksamhetens förpliktelser. Enbart i mycket klandervärda situationer bör principen om begränsat ansvar brytas. Regler om ansvarsgenombrott bör ges en sådan utformning att seriösa företagare som inte har agerat klart klandervärt inte heller ska kunna göras personligt ansvariga. Svenskt Näringsliv anser att företrädaransvaret i SFL utgör ett brott mot dessa grundläggande associationsrättsliga principer.

I betänkandet konstateras att oseriösa företagare inte ska kunna ta del av F-skuldsanering. Det vore naturligtvis stötande att medge företagare som agerat klandervärt och illojalt en skuldsanering på seriösa borgenärers bekostnad. Svenskt Näringsliv delar därför utredningens uppfattning i detta hänseende.

Däremot finns det starka skäl att ifrågasätta om företrädaransvar enligt SFL per se bör bedömas vara en följd av ett sådant klandervärt beteende. Visserligen uppställer SFL krav på uppsåt eller grov oaktsamhet för att företrädaransvar ska kunna utdömas, och lagen medger också en möjlighet till nedsättning av betalningsansvaret helt eller delvis om det finns särskilda skäl. I realiteten anses dock uppsåt eller grov oaktsamhet föreligga om företrädarkaren inte senast på skattens förfallodag antingen betalat skatten eller vidtagit sådana åtgärder som krävs för att få till stånd en samlad avveckling av den juridiska personens skulder med hänsyn till samtliga borgenärers intressen (RÅ 2007 ref. 48). Företagare har alltså att välja mellan att omedelbart då skatteskulden förfaller till betalning avveckla bolaget eller att komma att anses ha agerat illojalt och oseriöst på ett sådant sätt att personligt ansvar bedömts som en rimlig följd. Detta är närmast att likna med ett strikt ansvar och

överskrider de åtaganden som associationsrätten i princip ålägger företrädare för aktiebolag. Även möjligheten till nedsättning har tillämpats mycket strängt i praxis.

I betänkandet anføres även att skatteskulder har en särställning i förhållande till skulder i allmänhet, eftersom skatteskulder uppkommer utan någon affärsmässig kreditprövning och utan att någon säkerhet kan krävas. Det anføres även att staten inte väljer sina kredittagare och inte heller i förväg hindrar en företagare skapa sig krediter genom att underlåta att betala skatteskulder eller avgifter.

Vid en skuldsanering finns det alltid borgenärer som tvingas avstå delar av sin fordran. Svenskt Näringsliv finner det anmärkningsvärt att denna omständighet har accepterats utom då det allmänna är borgenären. Förtur för det allmänna måste anses utgöra ett föråldrat synsätt. Argumentet att staten inte väljer sina borgenärer är inte tillräckligt, eftersom staten till skillnad från andra borgenärer tar en del av det mervärde som skapas i företaget utan någon omedelbar motprestation. Dessutom medför den snabba utvecklingen i ekonomin att knappast någon borgenär har sådan omedelbar insyn i ett bolags affärer att kreditriskerna kan minimeras. Jämfört med exempelvis en leverantör får Skatteverket anses ha goda möjligheter till insyn i företagets ekonomi. Till detta kommer att Skatteverket liksom övriga borgenärer självfallet har möjlighet att söka sätta bolag i konkurs när skulder inte betalas.

Detta stränga företrädaransvar i SFL undergräver syftet med ansvarsreglerna i associationsrätten och även idén bakom F-skuldsanering. Den grundläggande principen om begränsat ansvar saknar betydelse beträffande skatteskulder. Något tillspetsat kan sägas att aktiebolaget med avseende på skatter är en transparent företagsform. En försenad skattebetalning utlöser omedelbart ansvaret. Aktiebolagsformens begränsade ansvar med avseende på skatter kan därför i praktiken uppfattas som en illusion. Detta ansvarsgenombrott hindrar i praktiken personer som en gång försökt driva bolag och misslyckats från nya försök, vilket motverkar seriellt entreprenörskap.

Våra nordiska grannländer Danmark, Finland och Norge saknar motsvarigheter till företrädaransvaret i SFL. I Danmark används associationsrättsliga regler för att påföra företrädare för juridiska personer personligt betalningsansvar för obetalda skatteskulder. I Finland å andra sidan tillämpas ett skadeståndsansvar för skada som uppstår till följd av skattebrottslighet. I Norge kan ett personligt ansvar för obetalda skatteskulder grunda sig på allmänna skadeståndsrättsliga eller associationsrättsliga regler.

Svenskt Näringsliv anser därför att det är beklagligt att utredningen inte närmare har analyserat de underliggande reglerna om personligt ansvar och ansvarsgenombrott för företagare, i synnerhet företrädaransvaret i SFL. Svenskt Näringsliv anser att företrädaransvaret i SFL utgör ett stort hinder mot företagssamhet och entreprenörskap i Sverige, att ansvaret är konkursdrivande och att ansvaret är så strängt och orättvist att det bör slopas. Istället kan Skatteverket använda samma regler för att göra företagare personligt ansvarige som står övriga borgenärer till buds. Tvångslikvidationsreglerna i 25 kap. ABL kan användas beträffande skatteskulder.

Det anføres också i betänkandet att gäldenärer som är misstänkta eller dömda för ekonomisk brottslighet ska vara uteslagna från en F-skuldsanering. Svenskt Näringsliv delar utredningens uppfattning i detta hänseende. Däremot anføres i utredningen att samma sak gäller för de som ålagts skattetillägg. För skattetillägg i svenskt rätt görs, till skillnad från andra jämförbara länder, inte någon subjektiv prövning. En person kan åläggas skattetillägg

utan att vårdslöshet eller uppsåt föreligger. Mot denna bakgrund anser Svenskt Näringsliv att faktum att en person ålagts skattetillägg inte bör innebära att denne behandlas strängare än andra företagare.

Med beaktande av den rättsverkan som ett beslut om F-skuldsanering innebär för borgenärerna och den korta betalningstid som föreslås är det lämpligt med ett högre belopp per kvartal än de 5000 kr som utredningen föreslår. En fördubbling framstår som tänkbart. Vidare gillar Svenskt Näringsliv den bedömningen att det är företagaren som skall ha ansvar för redovisning av skulder mm för att komma i åtnjutande av en skuldsanering.

Den av utredningen förordade principen att en gäldenär inte är skyddad från en konkurs innan beslutet om F-skuldsanering har vunnit laga kraft utgör en nödvändig förutsättning för en logisk systematik och respekt för det institut som nu föreslås.

En annan aspekt på frågan om respekt för en ny skuldsaneringsform är den om att företagaren kommer att under tiden för skuldsanering i bolagsform driver ny verksamhet vilken genererar vinst. Här är det särskilt viktigt att så mycket som möjligt av vinsten, utan att träda seriösa konsolideringsintressen för när, uppenbaras och blir tillgängligt för en bedömning av om företagarens ekonomiska förhållanden har förbättrats. Denna fråga måste i det fortsatta lagstiftningsarbetet genomlysas och artikuleras något bättre än vad utredningen gjort.

Även om frågan om omprövning inte torde aktualiseras i många fall, borde av hänsyn till borgenärskollektivet tidsgränserna förlängas.

Stockholm som ovan

Svenskt Näringsliv

Anders Thorstensson
koncernjurist